

УДК 37.013.83

**СИСТЕМА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЯК ОДНА ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ СКЛАДОВИХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ****кандидат педагогічних наук, доктор філософії, Дегтярьова Г. А.**

Харківська академія неперервної освіти, Україна, Харків

У статті увагу приділено надзвичайно важливій ланці в системі освіти України – післядипломній педагогічній освіті, яка передбачає організоване й систематичне навчання саме дипломованих фахівців для подолання розриву між здобутою ними у вищих навчальних закладах професійною підготовкою, набутим практичним досвідом і новими вимогами, зумовленими змінами, що відбуваються в науці й суспільстві. Розглянуто суть, закономірності, принципи, завдання системи післядипломної педагогічної освіти та однієї з її форм – підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також передумови її модернізації.

Ключові слова: система післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, закономірності, принципи, професійна компетентність педагогів, модернізація.

кандидат педагогических наук, доктор философии, Дегтярева Г. А. Система последипломного педагогического образования как одна из приоритетных составляющих непрерывного образования / Харьковская академия непрерывного образования, Украина, Харьков

В статье уделено внимание чрезвычайно важному звену в системе образования Украины – последипломному педагогическому образованию, которое предусматривает организованное и систематическое обучение именно дипломированных специалистов для преодоления разрыва между полученной ими в высших учебных заведениях профессиональной подготовкой, приобретенным практическим опытом и новыми требованиями, обусловленными изменениями, происходящими в науке и обществе. Рассмотрены суть, закономерности, принципы, задачи системы последипломного педагогического образования и одной из его форм – повышения квалификации педагогических работников, а также предпосылки его модернизации.

Ключевые слова: система последипломного педагогического образования, повышение квалификации педагогических работников, закономерности, принципы, профессиональная компетентность педагогов, модернизация.

PhD of Pedagogical science, Doctor of Philosophy, Degtyaryova G. A. / The system of postgraduate pedagogical education as one of continuous education's priority components / Kharkiv Academy of Postgraduate Education, Ukraine, Kharkiv

In the article an attention is paid to a very important branch in Ukrainian system of education – the postgraduate pedagogical education, which includes certificated specialists' organized and systematized training for breaking a gap between their

professional training in higher educational establishments, their professional experience and new demands due to changes in science and society. The preconditions of modernization and transformation the processes of postgraduate education were named. The content, regularities, tasks of postgraduate education system and one of its kinds – teachers' qualification increasing and also preconditions modernization, were singled out.

It determines the choice of content, forms and methods of working in postgraduate pedagogical educational establishments.

Key words: system of postgraduate pedagogical education, teachers' qualification increasing, regularities, principles, teachers' professional competence, modernization.

Вступ. Під час швидких змін, спричинених революцією в галузі сучасних технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних, які відбуваються на початку XXI ст. у суспільстві, та процесу модернізації освіти в Україні закладаються підвалини для трансформації професійного мислення, зміни ролі та професійних функцій педагогів, формування їх особистісних характеристик як професіоналів, а отже, в системі післядипломної педагогічної освіти повинні змінюватися і підходи до підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що мають забезпечити неперервність професійної освіти як об'єктивної потреби і невід'ємної складової соціально-економічної політики держави, спрямованої на її подальший цивілізований розвиток, а також забезпечити адекватну запитам практики готовність педагога до ефективної професійної діяльності.

Виступаючи 22 травня 2015 р. у м. Києві на урочистому відкритті I Всеукраїнської виставки-презентації «Післядипломна педагогічна освіта в контексті сучасних цивілізаційних змін», президент НАПН України В. Кремень наголосив на тому, що «післядипломна педагогічна освіта – надзвичайно важлива ланка в системі освіти України, значущість якої важко переоцінити, бо від учителя залежить, чи зможе дитина навчитися постійно вдосконалювати себе і свої знання, а для цього педагогові необхідна допомога і тут незаперечну роль відіграє Університет менеджменту освіти й обласні інститути післядипломної педагогічної освіти» [11]. Він зазначив, що свідченням ефективної роботи цих закладів є наявність освітян, які бажають підвищувати свою кваліфікацію саме в обласних закладах післядипломної педагогічної освіти, оскільки вони мають стати суб'єктами створення можливостей для постійного підвищення кваліфікації кожним освітянином, тобто реалізації підходу «освіта протягом життя».

В. Олійник під час виступу «Післядипломна педагогічна освіта в умовах цивілізаційних змін» на цій же виставці-презентації визначив передумови необхідності модернізації та трансформації процесів післядипломної освіти: по-перше, це глобалізаційні зміни, що відбуваються у світі, новій світовій динаміці, потребі формування громадянського, полікультурного суспільства; по-друге, – це внутрішньодержавні зміни, які виявляються у становленні державності,

демократичних і ринкових перетвореннях, зміні духовно-морального світу, інтеграції до європейського та світового простору; по-третє, – це зміни в освіті, які спрямовані на зміни в ідеологічній парадигмі розвитку особистості, у співвідношеннях раціонального й ірраціонального знання, у змісті гуманітарного знання, загальнонаукової картини світу та ін. Тому значної уваги та підтримки від держави потребує така ланка освіти як система післядипломної освіти [11].

Саме шляхом ознайомлення широкої педагогічної громадськості з освітніми інноваціями, здійсненням наукового супроводу впровадження освітніх інновацій та залученням педагогів до активної участі в інноваційних процесах, що можливо за умови пошуку ефективних форм навчання дорослих та забезпечення їх професійної та психологічної готовності до нових потреб ринку праці, нестандартного творчого мислення, самовдосконалення, ефективного спілкування, інноваційної діяльності система післядипломної педагогічної освіти постійно забезпечує реалізацію стратегій державної освітньої політики щодо її інноваційного розвитку [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям освіти дорослих, їх професійному зростанню у процесі підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти присвячені праці таких сучасних вітчизняних і зарубіжних учених, як С. Вершловський, В. Вітюк, М. Войцехівський, В. Гравіт, А. Глазиріна, В. Гриньова, М. Громкова, Л. Даниленко, А. Зубко, В. Євдокимов, Н. Клокар, В. Кремень, Л. Ляхоцька, В. Маслов, Л. Набока, Л. Ніколенко, В. Олійник, М. Романенко, О. Пехота, Л. Покросва, Н. Протасова, В. Пуцов, В. Руссол, В. Семиченко, Т. Сорочан, Е. Соф'янц, Т. Сущенко, І. Титаренко, В. Химинець, О. Чернишов та ін.

Післядипломна освіта, як зазначено в п. 1 статті 60 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556–VII, – «це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду» [4].

Важливо, що післядипломна педагогічна освіта передбачає організоване й систематичне навчання саме дипломованих фахівців для подолання розриву між здобутою ними у вищих навчальних закладах професійною підготовкою, набутим практичним досвідом і новими вимогами, зумовленими змінами, що відбуваються в науці й суспільстві. Саме ці зміни та сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи післядипломної освіти педагогічних працівників відповідно до умов соціально орієнтованої економіки та інтеграції України в європейське і світове освітнє співтовариство, про що зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [8], а також про це свідчить опитування, що проводилося у вересні 2015 р. на сайті <http://osvita.ua/>, під час якого МОН України хотіло з'ясувати думку педагогічного загалу, чи варто зберігати обласні ІППО? У ньому взяли участь понад 4 тисячі освітян. За даними вищезазваного сайту [3], думки

розділилися фактично навпіл: 21,5 % респондентів переконані, що ОППО є ефективним інструментом, 29,4 % гадають, що треба зберегти цю систему, проте змінити принцип їх діяльності, 46,6 % вважають, що система ОППО себе вичерпала, а 2,5 % – важко відповісти на це питання.

Мета статті – розглянути суть, закономірності, принципи, завдання системи післядипломної педагогічної освіти та однієї з її форм – підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система післядипломної педагогічної освіти в Україні існує понад 70 років і має свою специфіку та певною мірою відповідає потребам країни і відіграє важливу роль у фаховому вдосконаленні педагогічних кадрів. Її здійснюють заклади післядипломної освіти. Серед функцій, які вони виконують, є функція, яка має задовольнити запит суспільства щодо постійного розвитку професійної компетентності педагогів, оновлення способів діяльності та готовності до розв'язання професійних завдань, зумовлений збільшенням обсягу інформації та наукових знань, розвитком нових технологій, змінами форм культурної комунікації та духовно-психологічних умов, а також накопиченням величезного соціального і педагогічного досвіду. Крім того, сьогодні як аксіома сприймається твердження, що людина повинна навчатися впродовж усього життя. Це в першу чергу стосується педагогів, оскільки відбувається постійне оновлення змісту освіти, з'являються нові педагогічні ідеї, підходи, технології, методики, а також зростає обсяг науково-методичної інформації. Професіоналізм і компетентність педагогічних працівників мають першочергове значення для перебудови сучасної системи освіти.

Слід наголосити, що на сучасному етапі інтеграції України до Європейського Союзу актуальним є спрямування української освіти на досягнення нею світового рівня, що також спонукає до її реформування. Це знайшло своє відображення в низці державних законодавчих документів: Положенні про республіканський (Автономної республіки Крим), обласні та Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти (наказ МОНУ № 538 від 17.11.2000 р.), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (Указ Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 р.), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (наказ МОН України № 988 від 31 грудня 2004 р.), Положенні «Про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 07.07.2010 р. № 564, Законі України «Про професійний розвиток працівників» (№ 4312-VI від 12 січня 2012 р.), наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» (№ 1176 від 14 серпня 2013 р.), проекті Концепції розвитку освіти до 2025 року, підготовленому 2014 року Стратегічною дорадчою групою «Освіта», новому Законі України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 1 липня 2014 р.) та інших.

Одним із кроків щодо реформування вищої освіти України є модернізація нормативно-правового забезпечення функціонування закладів післядипломної педагогічної освіти (ППО), які здійснюють свою діяльність з урахуванням андрагогічних принципів і специфіки забезпечення організації навчального процесу. На жаль, система післядипломної педагогічної освіти на відміну від систем дошкільної, загальної середньої, позашкільної, вищої, професійно-технічної і досі не забезпечена законодавчо.

Крім розробки необхідних нормативних документів у галузі післядипломної педагогічної освіти, однією з актуальних проблем сьогодення є проблема якісного оновлення її важливої складової – системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. До цього спонукає постійний і динамічний розвиток сучасного інформаційного суспільства, впровадження загальноосвітніх тенденцій неперервної освіти, зокрема застосування активних, індивідуально-творчих, диференційованих форм і методів навчання, які з'являються замість масово-репродуктивних.

І. Титаренко, досліджуючи питання становлення системи післядипломної освіти в Україні, вважає, що в нашій країні «сформувалася система післядипломної освіти педагогічних кадрів, яка характеризується наявністю чіткої організаційної структури, упорядкованої сукупності навчальних закладів і методичних установ, основними функціями яких є удосконалення науково-теоретичної і методичної підготовки, професійної майстерності, розширення загальнокультурного рівня працівників шкіл, позашкільних закладів та органів управління освітою» [18].

В. Пуцов наголошує на тому, що «післядипломна освіта педагогічних кадрів являє собою другу фазу двофазового процесу формування, розвитку та збагачення сукупної культури педагога» [15, С. 8], при цьому першою фазою є отримання вищої освіти. Вона одночасно створює умови для неперервної якісної освіти педагогів і є найбільш гнучкою складовою фахового зростання педагога, яка оперативно реагує на запити суспільства. Це є свідченням того, що післядипломна освіта повинна мати безперервний характер, а її пріоритетом має бути професійний та особистісний розвиток педагога.

Місія післядипломної педагогічної освіти полягає в забезпеченні нової якості педагогічних і керівних кадрів освіти, створенні умов неперервного особистісного й професійного розвитку фахівців, удосконалення (інноваційні перетворення) всіх елементів системи післядипломної педагогічної освіти [9]. Л. Покроєва додає, що потрібно також зосередити особливу увагу на формуванні у педагогічних працівників позитивної мотивації до безперервної педагогічної освіти; створенні можливостей для забезпечення їх фахових потреб та інтересів [13].

Післядипломна освіта повинна мати безперервний характер, її пріоритетом має виступати професійний та особистісний розвиток педагога. Крім того, вона має відповідати таким вимогам: «сучасному рівню розвитку навчальних закладів, запитам персоналу на підставі гнучкої взаємодії

основних ланок – базової і післядипломної освіти, курсового і міжкурсowego періодів; врахуванню зв'язку базової освіти працівників з їхньою професійною діяльністю; взаємозв'язку результативності курсової підготовки і підсумку атестації кадрів; застосуванню важелів діючого матеріального і морального стимулювання процесу і результату перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів; здійснення гнучкого процесу навчання в системі перепідготовки та курсового підвищення кваліфікації, який відповідав би інтересам кожного слухача; забезпеченню неформального характеру методичного навчання кадрів у міжкурсый період; формуванню демократичного стилю керівництва в управлінні креативного впливу» [12].

Зміни, що відбуваються сьогодні в Україні, висувають також нові вимоги до змісту та організації післядипломної педагогічної освіти в Україні. За В. Олійником це подолання формалізму й інертності в оволодінні пед. працівниками новітніми професійними знаннями, вміннями та навичками, неперервне вдосконалення професійних компетентностей; зміна підходів до фінансування різних форм післядипломної освіти педагогічних і науково-педагогічних працівників; посилення конкуренції в системі післядипломної педагогічної освіти [10].

В. Пуцовим були визначені такі закономірності післядипломної освіти:

- залежність післядипломної освіти як особливого освітнього утворення від сукупності об'єктивних і суб'єктивних факторів суспільного середовища;

- єдність і взаємозв'язок розвитку та збагачення у процесі післядипломної освіти загальнокультурної (загальноосвітньої), кваліфікаційної та функціональної складових сукупної культури педагога;

- взаємозв'язок післядипломної освіти педагога з активною самоосвітою, саморозвитком, самовихованням;

- залежність ефективності післядипломної освіти педагогів від доцільно організованої діяльності та розумно побудованого спілкування в її процесі;

- залежність змісту післядипломної освіти від суспільних та індивідуальних освітніх потреб, урахування при цьому прискорення темпів старіння й оновлення знань, реальних можливостей та особливостей освіти дипломованих спеціалістів [15].

Основними завданнями післядипломної освіти відповідно до проекту Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України (2015) є:

- «поглиблення, розширення, оновлення знань, умінь, навичок та компетентностей фахівців відповідно до досягнень науково-технічного прогресу та вимог ринку;

- удосконалення професійної майстерності та розширення фахової компетенції;

- сприяння інноваційному розвитку особистості, її здатності адаптуватись до умов стрімкозмінного суспільства;

- стимулювання потреби у загальній та професійній самоосвіті;

- формування потреби особистості в інтелектуальному, культурному і духовному розвитку, орієнтації особи на збереження та примноження гуманістичних суспільних цінностей;

- сприяння формуванню громадянської позиції особи, здатності до життя в умовах сучасної цивілізації, демократичного розвитку суспільства» [14].

В. Олійник додає, що першорядні завдання післядипломної педагогічної освіти, спрямованої на побудову суспільства знань, полягають у розбудові суспільства на засадах людиноцентризму; у формуванні якісного людського капіталу; інформатизації освіти, спрямованої на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, оволодіння цими технологіями, формування й розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності, компетентності самовдосконалення; у підготовці до життя в суспільстві знань; у створенні умов для забезпечення неперервності освіти, розвитку освіти дорослих як важливої складової освіти впродовж життя [11].

Крім того, реформування системи післядипломної освіти має забезпечити знаходження ефективних шляхів навчання дорослої людини.

За Законом «Про вищу освіту» [4] післядипломна освіта містить спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування. Не можна забувати й про самоосвіту, спрямовану як на професійне самовдосконалення, так і внутрішнє прагнення до постійного духовного, загальнокультурного і професійного розвитку. Усі ці елементи перебувають у тісному взаємозв'язку і працюють на спільну мету післядипломної освіти: збагачення професійної і загальної культури педагога.

Ураховуючи те, що в усіх цивілізованих країнах світу концепція неперервної освіти прийнята за стратегічну, головним завданням системи післядипломної педагогічної освіти є створення умов для неперервного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, оскільки, як зазначає В. Кремень, «потреба в неперервній освіті та професійній підготовці зумовлена коротким «життєвим циклом» знань, навичок і професій. У наслідок цього все більш важливими стають неперервність освіти та регулярне оновлення індивідуальних здібностей, підвищення кваліфікації» [6, с. 8].

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» [4] післядипломну освіту здійснюють заклади післядипломної освіти або відповідні структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ. За статистикою, щорічно в закладах післядипломної педагогічної освіти підвищують кваліфікацію до 100 тисяч педагогічних працівників країни, що складає 20% від усіх педагогів, в інших закладах недержавної форми власності – лише 2%.

Підвалинами системи післядипломної педагогічної освіти, її методологічною основою є принципи її функціонування, які розглядали К. Везетіу, В. Маслов, Е. Полат, Н. Протасова, І. Якухно та інші.

Найбільш ґрунтовну характеристику цим принципам дав В. Маслов, класифікуючи їх за змістовою суттю та характером прояву. Дослідник, синтезуючи теоретичні положення та практичний досвід функціонування цієї системи, об'єднує всі принципи у три групи: методологічні, дидактичні й організаційні. Серед методологічних принципів, застосування яких дозволить зробити систему підвищення кваліфікації більш пізнавальною й гармонічнішою, В. Маслов [7, с. 7-8] виділяє принципи державницької ідеології, конкретно-історичного підходу, системності, науковості, безперервності, принцип єдності централістських засад і регіоналізму, інноваційності, адаптивності та інтеграції, конкурентоспроможності, інтерактивності.

Дидактичні принципи впливають із закономірностей, умов і вимог, пов'язаних із процесом навчання, формуванням знань, умінь і навичок тих, хто навчається, необхідних для якісного виконання професійних обов'язків на конкретному історичному етапі розвитку суспільства. До них належать як класичні дидактичні принципи, так і притаманні лише системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а саме: принципи єдності навчання та виховання, комплексності, оптимізації, наступності та перспективності, цілеспрямованості, збалансованості теорії і практики, зв'язку із життям, із кращим досвідом, варіативності та диференціації, посадово-функціональної спеціалізації, системності, доступності, наочності, активності та самостійності навчання, усвідомлення знань і дієвості вмінь, єдності колективних та індивідуальних форм навчання [7, с. 8-10].

Процеси, пов'язані з управлінням, компонентами і структурою системи післядипломної освіти, знайшли відображення в організаційних принципах. За В. Масловим їх сім. Це принципи адміністративно-територіальної побудови, керованості, моделювання, регулювання та координації, оцінювання результатів (зворотного зв'язку), раціонального використання кадрів, стимулювання, формування й підтримки позитивного морально-психологічного клімату [7, с. 10-11].

В умовах інформаційного суспільства набувають важливого значення специфічні педагогічні принципи системи післядипломної педагогічної освіти, спрямовані на забезпечення підготовки людини до повноцінної й ефективної суспільної та професійно-педагогічної діяльності. Це: органічна єдність базової і післядипломної педагогічної освіти, відкрите планування навчання, довільність у виборі часу, темпу і місця навчання, вільний розвиток індивідуальності й індивідуальних освітніх потреб, принцип актуалізації результатів навчання, андрагогічні принципи навчання [1].

Зосередимо увагу на одній із форм післядипломної педагогічної освіти – підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, яка є цілісною системою «оновлення, поглиблення й розширення їхньої професійної компетентності, підвищення інтелектуального і культурного потенціалу» [2, с. 22] і яка спрямована на «підвищення рівня готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності

або галузі знань» [14]. Ця форма реалізується на підставі галузевих стандартів, які містять кваліфікаційні характеристики, що відповідають вимогам Національної рамки кваліфікації, професійні програми і засоби діагностики якості підвищення кваліфікації.

В Україні підвищення кваліфікації педагогічних працівників відбувається за напрямками: навчання щоп'ять років на курсах підвищення кваліфікації різної тривалості в системі післядипломної педагогічної освіти, зокрема закладах підвищення кваліфікації (інститутах, академіях); здійснення методичної роботи на базі районних (міських) методичних кабінетів (центрів), закладів освіти системи загальної середньої, дошкільної, позашкільної, професійно-технічної освіти відповідно до річних планів їх роботи; постійна самоосвіта.

Стрімкий інформаційний розвиток суспільства ставить післядипломну освіту на особливе місце в системі неперервної освіти, тому що, як стверджує В. Химинець, «основну роль підвищення кваліфікації слід відводити перебудові стереотипів діяльності і мислення педагогів, заміні негативних настанов та шаблонів» [19].

Головною метою процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів як основного компоненту системи післядипломної освіти, що визначає специфічність його функціонування, особливості змісту, форм, методів навчання, як стверджує В. Руссол, є приведення професійної компетентності педагогів у відповідність до стандартів, що передбачає розвиток їх творчого потенціалу, педагогічної майстерності, підвищення інтелектуального і загальнокультурного рівня [16].

Беззаперечним є те, що система підвищення кваліфікації педагогічних кадрів виконує інформаційну, відтворювальну, методичну і наукову функції.

Специфіка навчання дорослих людей з вищою освітою полягає в тому, що особливості навчального процесу в закладах підвищення кваліфікації зумовлює їхній досвід професійної діяльності. Про це слушно зазначає Т. Сущенко: «Існуюча особливість, яка відрізняє педагогічний процес системи підвищення кваліфікації від традиційного вузівського, полягає в необхідності не тільки навчати зрілих людей, а й переучування їх, долати опір раніше сформованих стереотипів, запроваджувати нову педагогічну інформацію, пробуджувати індивідуальне ставлення до неї. В усій цій роботі не можна проігнорувати увесь попередній досвід педагогів, його слід уміло використовувати з метою подальшого професійного просування, враховуючи той факт, що в процесі перепідготовки кадрів нові педагогічні знання не сприймаються на віру, навіть якщо вони підкріплені позитивними фактами застосування на практиці. Старий досвід часто стає бар'єром на шляху до нових знань» [17, с. 14]. Саме з такою проблемою часто стикаються викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти, коли знайомлять з новими педагогічними технологіями і спонукають слухачів до їх використання у професійній діяльності, особливо, коли мова йде про необхідність впровадження ІКТ.

Специфічність змісту навчання в системі підвищення кваліфікації порівняно з іншими ланками освіти полягає в тому, що в умовах розбудови саме національної освіти систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів необхідно спрямувати на розширення інтелектуальної обізнаності педагогічних працівників, оновлення і суттєве розширення раніше отриманих ними знань з психології та педагогіки, вивчення нових ефективних технологій організації педагогічної взаємодії, узагальнення і впровадження передового педагогічного досвіду, розвиток у них професійних умінь і навичок, оперативне застосування отриманих знань у своїй практичній діяльності.

Як стверджує В. Олійник, сьогодні існує три способи формування змісту підвищення кваліфікації. При першому способі він цілком і повністю формується закладами ППО і спрямований на донавчання слухачів курсів підвищення кваліфікації. Розробники програм підвищення кваліфікації включають до навчального плану той матеріал, який, на їхню думку, по-перше, невідомий педагогам, а по-друге, необхідний їм. У більшості закладів ППО зміст підвищення кваліфікації формують саме в такий спосіб. При застосуванні другого способу зміст підвищення кваліфікації розробляється відповідно до замовлення педагогів, які планують навчатися в цій системі і можуть чітко самостійно визначити свої освітні потреби. У такому разі потрібно створювати однорідні за складом слухачів навчальні групи. За третім способом зміст ПК формується спільними зусиллями і тих, хто навчає, і тих, хто навчається, можна сказати, що обидві сторони стають «співавторами» [10, с. 57]. Наприклад, у КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» зміст програм курсів підвищення кваліфікації формується викладачами Академії за третім способом з урахуванням вимог часу і тем, які цікавлять педагогів або є складними для них.

Особливості ж навчання дорослих впливають не тільки на добір змісту навчання, а й на форми і методи навчання, на організацію й управління навчальним процесом у закладах підвищення кваліфікації педагогів, на визначення критеріїв результативності підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів. Завдяки врахуванню цього аспекту ми отримуємо можливість підвищити ефективність навчання педагогів, і тим самим впливати на результати їхньої професійної діяльності, на практику роботи сучасної школи.

Висновки. Виходячи з вищесказаного, можемо дійти висновку, що на сучасному етапі розвитку система післядипломної освіти стає більш мобільною, здатною оперативної й адекватно реагувати на зміни в галузі освіти, викликані змінами в суспільно-політичному та економічному житті країни, а також спроможною до створення умов щодо неперервного професійного вдосконалення педагогів і потребує унормування своєї діяльності на державному законодавчому рівні.

Література:

1. Везетіу К. В. Принципи функціонування системи післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / К. В. Везетіу. – Режим доступу: <https://docs.google.com/viewer/vspru.net.pdf> – Назва з титул. екрану.
2. Даниленко Л. Післядипломна педагогічна освіта в умовах інноваційних змін / Л. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2011. – № 2(11). – С. 21-23.
3. 21% освітян вважають роботу інститутів ППО ефективною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/47998/> – Назва з титул. екрану.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – № 37-38. – стаття 2004.
5. Клясен Н. Л. Діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні / Н. Л. Клясен // Післядипломна освіта в Україні: науково-освітній журнал. – К., 2014. – Вип. 2. – С. 10-13.
6. Кремень В. Г. Інновація – alter ego глобалізації / В. Г. Кремень // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 3-8.
7. Маслов В. Принципи ефективного розвитку системи післядипломної освіти / В. Маслов // Післядипломна освіта в Україні. – 2010. – № 1(16). – С. 7-11.
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>. – Назва з титул. екрану.
9. Олійник В. В. Безперервний професійний розвиток педагогів в умовах реалізації Національної стратегії післядипломної освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] / В. В. Олійник. – Режим доступу: www.slideshare.net/Kalachova/ss-10699650 – Назва з титул. екрану.
10. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства / В. В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 1. – С. 56-66.
11. I Всеукраїнська виставка-презентація «Післядипломна педагогічна освіта в контексті сучасних цивілізаційних змін» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/658/> – Назва з титул. екрану.
12. Післядипломна освіта України: сучасність і перспективи розвитку: Наук.-метод. посібник. / За заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. – К.: Міленіум, 2005. – 230 с.
13. Покроєва Л. Модель організації самоосвітньої діяльності педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти / Л. Покроєва // Нова педагогічна думка: Наук.-метод. журнал. / засн. Рівнен. обл. ін-т післядипл. освіти, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2014. – № 2 (78).
14. Проект Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і

науки України. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1428566485/> – Назва з титул. екрану.

15. Пуцов В. Теоретичні основи розвитку післядипломної освіти як невід’ємної складової неперервної освіти / В. Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 2(11). – С. 7-11.

16. Руссол В. М. Вивчення рівня професійної культури і потреб учителів як умова оптимізації післядипломної освіти / В. М. Руссол. // Обрії. – 2001. – № 2.

17. Сущенко Т. І. Педагогічний процес в системі післядипломної освіти. / Т. І. Сущенко. – Запоріжжя, 1993. – 90 с.

18. Титаренко Інна Фахове вдосконалення вчителя в системі післядипломної освіти: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Інна Титаренко. – Режим доступу: lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/111/6.pdf. – Назва з титул. екрану.

19. Химинець В. В. Науково-методичні проблеми післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформаційних та інтеграційних процесів / В. В. Химинець // Збірник наукових праць НДІУ. – К., 2007. – Т. XIII. – С. 483-495.

References:

1. Vezetiu K. V. Pryntsypy funktsionuvannia systemy pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Elektronnyi resurs] / K. V. Vezetiu. – Rezhym dostupu: <https://docs.google.com/viewer/vspu.net.pdf> – Nazva z tytul. ekranu.

2. Danylenko L. Pisliadyplomna pedahohichna osvita v umovakh innovatsiinykh zmin / L. Danylenko // Pisliadyplomna osvita v Ukraini. – 2011. – № 2(11). – S. 21-23.

3. 21% osvitian vvazhaiut robotu instytutiv PPO efektyvnoiu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/school/47998/> – Nazva z tytul. ekranu.

4. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014. – № 37-38. – stattia 2004.

5. Kliasen N. L. Diialnist zakladiv pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity v umovakh modernizatsii osvitoi haluzi v Ukraini / N. L. Kliasen // Pisliadyplomna osvita v Ukraini: naukovo-osvitnii zhurnal. – K., 2014. – Vyp. 2. – S. 10-13.

6. Kremen V. H. Innovatsiia – alter ego hlobalizatsii / V. H. Kremen // Ridna shkola. – 2011. – № 3. – S. 3-8.

7. Maslov V. Pryntsypy efektyvnoho rozvytku systemy pisliadyplomnoi osvity / V. Maslov // Pisliadyplomna osvita v Ukraini. – 2010. – № 1(16). – S. 7-11.

8. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku (skhvaleno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 chervnia 2013 roku № 344/2013) [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>. – Nazva z tytul. ekranu.

9. Oliinyk V. V. Bezpererivnyi profesiynyi rozvytok pedahohiv v umovakh realizatsii Natsionalnoi stratehii pisliadyplomnoi osvity v Ukraini na 2012-2021 roky [Elektronnyi resurs] / V. V. Oliinyk. – Rezhym dostupu: www.slideshare.net/Kalachova/ss-10699650 – Nazva z tytul. ekranu.

10. Oliinyk V. V. *Tendentsii rozvytku pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity v umovakh transformatsii suspilstva* / V. V. Oliinyk // *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy*. – 2013. – № 1. – S. 56-66.
11. *I Vseukrainska vystavka-prezentatsiia «Pisliadyplomna pedahohichna osvita v konteksti suchasnykh tsyvilizatsiinykh zmin» [Elektronnyi resurs]* / Rezhym dostupu: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/658/> – Nazva z tytul. ekranu.
12. *Pisliadyplomna osvita Ukrainy: suchasnist i perspektyvy rozvytku: Nauk.-metod. posibnyk.* / Za zah. red. V. V. Oliinyka, L. I. Danylenko. – K.: Milenium, 2005. – 230 s.
13. *Pokroieva L. Model orhanizatsii samoosvitnoi diialnosti pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity* / L. Pokroieva // *Nova pedahohichna dumka: Nauk.-metod. zhurnal.* / zasn. Rivnen. obl. in-t pisliadypl. osvity, Rivnen. derzh. humanit. un-t. – Rivne, 2014. – № 2 (78).
14. *Proekt Polozhennia pro pisliadyplomnu osvitu u sferi vyshchoi osvity Ukrainy [Elektronnyi resurs]* / Ofitsiinyi veb-sait Ministerstva osviti i nauky Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1428566485/> – Nazva z tytul. ekranu.
15. *Putsov V. Teoretychni osnovy rozvytku pisliadyplomnoi osvity yak nevidiemnoi skladovoi neperervnoi osvity* / V. Putsov // *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*. – 2007. – № 2(11). – S. 7-11.
16. *Russol V. M. Vyvchennia rivnia profesiinoi kultury i potreb uchyteliv yak umova optymizatsii pisliadyplomnoi osvity* / V. M. Russol. // *Obrii*. – 2001. – № 2.
17. *Sushchenko T. I. Pedahohichnyi protses v systemi pisliadyplomnoi osvity.* / T. I. Sushchenko. – Zaporizhzhia, 1993. – 90 s.
18. *Tytarenko Inna Fakhove vdoskonalennia vchytelia v systemi pisliadyplomnoi osvity: teoretychnyi aspekt [Elektronnyi resurs]* / Inna Tytarenko. – Rezhym dostupu: lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/111/6.pdf. – Nazva z tytul. ekranu.
19. *Khymynets V. V. Naukovo-metodychni problemy pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity v konteksti trasformatsiinykh ta intehratsiinykh protsesiv* / V. V. Khymynets / *Zbirnyk naukovykh prats NDIU*. – K., 2007. – T. XIII. – S. 483-495.